

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BUNGE LA TANZANIA

KAMATI YA KUDUMA YA BUNGE YA KILIMO, MIFUGO NA MAJI

**TAARIFA YA KAMATI KUHUSU UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU YA WIZARA YA
MIFUGO NA UVUVI KWA MWAKA WA FEDHA 2021/2022 PAMOJA NA MAONI
YA KAMATI KUHUSU MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA WIZARA HIYO
KWA MWAKA WA FEDHA 2022/2023**

*[Imetolewa chini ya Kanuni ya 118 (9) ya Kanuni za Kudumu
za Bunge, Toleo la Juni 2020]*

MEI, 2022

YALIYOMO

YALIYOMO	i
ORODHA YA VIELELEZO	ii
SEHEMU YA KWANZA	1
1.0 MAELEZO YA JUMLA	1
1.1 Utangulizi	1
1.2 Msingi wa Uchambuzi	2
1.3 Mawanda ya Uchambuzi wa Taarifa	2
SEHEMU YA PILI	4
2.0 MATOKEO YA UCHAMBUZI NA TATHMINI	4
2.1 Ufafanuzi wa Jumla	4
2.2 Utekelezaji wa Mpango na Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022	4
2.2.1 Makusanyo ya Maduhuli kwa Sekta ya Uvuvi	4
2.2.2 Makusanyo ya Maduhuli kwa Sekta ya Mifugo	5
2.2.3 Upatikanaji wa fedha na Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo	6
2.2.3.1 Mradi wa Ujenzi wa Bwawa la Chamakweza	6
2.2.3.2 Mradi wa Ujenzi na Ukarabati wa Makao Makuu ya Shirika la Uvuvi Tanzania (TAFICO)	7
2.3 Yatikanayo na Ukaguzi wa Miradi	7
2.4 Upatikanaji wa fedha za Matumizi ya Kawaida na Maendeleo	8
2.5 Uzingatiaji wa Ushauri wa Kamati	10
2.6 Makadirio ya Maduhuli na Matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023	11
2.6.1 Makadirio ya Maduhuli	11
2.6.2 Uchambuzi wa Matumizi ya Kawaida	12
2.6.3 Makadirio ya Matumizi kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo	14
SEHEMU YA TATU	15
3.0 MAONI NA USHAURI WA KAMATI	16
3.1 Ushauri wa Jumla	16
3.2 Sekta ya Mifugo	16
3.3 Sekta ya Uvuvi	17
SEHEMU YA NNE	18
4.0 HITIMISHO	19
4.1 Maelezo ya Kuhitimisha	19
4.2 Shukurani	20

ORODHA YA VIELELEZO

Kielelezo Na. 1:	Ulinganisho wa Bajeti iliyoidhinishwa kwa Sekta ya Uvuvi na kiasi cha Fedha kilichopokelewa hadi Februari, 2022	8
Kielelezo Na. 2:	Ulinganisho wa Bajeti ya Matumizi ya Kawaida na Miradi ya Maendeleo na kiasi cha Fedha kilichotolewa	9
Kielelezo Na. 3:	Mchanganuo wa Makadirio ya Maduhuli kwa Mwaka 2022/2023 ikilinganishwa na Mwaka 2021/2022.....	12
Kielelezo Na. 4:	Makadirio ya Matumizi ya Kawaida kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023 ikilinganishwa na Mwaka wa Fedha 2021/2022	13
Kielelezo Na. 5:	Makadirio ya Bajeti ya Maendeleo kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023 ikilinganishwa na Mwaka wa Fedha 2021/2022	14

**TAARIFA YA KAMATI KUHUSU UTEKELEZAJI WA
MAJUKUMU YA WIZARA YA MIFUGO NA UVUVI KWA
MWAKA WA FEDHA 2021/2022 PAMOJA NA MAONI YA
KAMATI KUHUSU MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI
YA WIZARA HIYO KWA MWAKA WA FEDHA 2022/2023**

SEHEMU YA KWANZA

1.0 MAELEZO YA JUMLA

1.1 Utangulizi

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kanuni ya 118 (9) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Juni, 2020, naomba kuwasilisha Taarifa ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Kilimo, Mifugo na Maji kuhusu Utekelezaji wa Bajeti ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022, pamoja na Maoni ya Kamati kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara hiyo kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023.

Mheshimiwa Spika, ili kuliwezesha Bunge kufuatilia taarifa hii ipasavyo, naomba kutambulisha sehemu **NNE** za Taarifa hii ambazo ni: -

- (i) Sehemu ya **Kwanza**: maelezo ya jumla, inabainisha msingi na muundo wa Taarifa;
- (ii) Sehemu ya **Pili**: ufafanuzi na uchanganuzi inachambua matokeo ya Ukaguzi wa miradi ya Maendeleo, Taarifa za Utekelezaji, Upatikanaji wa fedha na uzingatiaji wa ushauri wa Kamati;
- (iii) Sehemu ya **Tatu**: inaripoti Maoni na Ushauri wa Kamati kutokana na uchambuzi; na

- (iv) Sehemu ya **Nne**: inahitimisha na kulishauri Bunge kuhusu hoja ya Waziri wa Mifugo na Uvuvi aliyoitoa mapema leo.

1.2 Msingi wa Uchambuzi

Mheshimiwa Spika, Msingi wa Kamati kuchambua Taarifa ya utekelezaji wa Bajeti na Makadirio ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi ni Masharti ya Kanuni za Bunge. Kifungu cha 6 (7)(a) kikisomwa kwa pamoja na Kifungu cha 7(1)(a) cha Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Bunge, kinatambua jukumu la Kamati hii kufanya uchambuzi huo. Aidha, kanuni ya 117(2) ya Kanuni za Bunge imeweka masharti yaliyotaka Taarifa za Utekelezaji kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022 na Makadirio ya Matumizi ya Wizara hii kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023, yalichambuliwa na Kamati kabla ya kujadiliwa Bungeni.

Mheshimiwa Spika, ili kukidhi masharti hayo, Kamati ilipokea na kujadili Taarifa ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi kuhusu Utekelezaji wa Majukumu ya Wizara hiyo kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022 pamoja na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara hiyo kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023. Katika hatua hiyo, Kamati ilifanya uchambuzi wa kina na matokeo yake ni taarifa hii.

1.3 Mawanda ya Uchambuzi wa Taarifa

Mheshimiwa Spika, Taarifa ya Utekelezaji wa Bajeti ya Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi inajumuisha mafungu mawili yaani: Fungu 64 (Sekta ya Uvuvi) na Fungu 99 (Sekta ya Mifugo).

Mheshimiwa Spika, Taarifa ya Utekelezaji wa Makadirio ya Mapato na Matumizi yaliyochambuliwa, inagusa maeneo makuu yafuatayo: -

- i) Uzingatiaji wa Ushauri wa Kamati uliotolewa Bungeni wakati wa kupitisha Bajeti ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022;
- ii) Mapitio ya utekelezaji wa Bajeti ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022;
- iii) Utekelezaji wa kazi zilizofanywa na Wizara ya Mifugo na Uvuvi hadi kufikia mwezi Februari, 2022; na
- iv) Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023.

Mheshimiwa Spika, maswala yaliyobainishwa hapo juu yanajitokeza katika Taarifa hii. Kwa muktadha huo, naliomba Bunge lako Tukufu lifuatilie kwa kina mtiririko wa Taarifa hii ili kupata egemeo la ushauri unaotolewa na Kamati.

SEHEMU YA PILI

2.0 MATOKEO YA UCHAMBUZI NA TATHMINI

2.1 Ufafanuzi wa Jumla

Mheshimiwa Spika, sehemu hii inakusudia kujenga msingi wa ushauri wa Kamati kuhusiana na Hoja ya Waziri wa Mifugo na Uvuvi kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023. Masuala yanayochambuliwa ni Taarifa za Utekelezaji wa Mpango wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022 na Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023.

2.2 Utekelezaji wa Mpango na Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022

Mheshimiwa Spika, ili kuzingatia masharti ya Kanuni ya 117 (2) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Kamati ilichambua Taarifa za Utekelezaji wa Bajeti ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi baada ya ziara za Ukaguzi wa Miradi ya Maendeleo.

Mambo yaliyochambuliwa ni pamoja na Ukusanyaji wa Maduhuli, Upatikanaji wa Fedha kwa ajili ya kugharamia Matumizi ya Kawaida na Upatikanaji wa Fedha za kugharimia Miradi ya Maendeleo kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022.

2.2.1 Makusanyo ya Maduhuli kwa Sekta ya Uvuvi

Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2021/2022 **Sekta ya Uvuvi - Fungu 64** ilipanga kukusanya jumla ya **shilingi 40,000,000,000.00** kutokana vyanzo mbalimbali kama vilivyobainishwa kwenye Taarifa ya Waziri. Hadi kufikia Februari, 2022 Wizara ilikuwa imekusanya jumla ya **Shilingi 14,071,066,990.37**, ambayo ni sawa na **asilimia 35** ya lengo la makusanyo.

Mheshimiwa Spika, uchambuzi wa Kamati umebaini kwamba kiasi cha fedha kilichokusanywa kwa kipindi cha robo ya tatu ya mwaka wa fedha ni chini ya **asilimia 50** ya makadirio yaliyokusudiwa kukusanywa. Kutokana na muda mchache uliobaki kukamilisha mwaka wa fedha, ni wazi kuwa hakuna matumaini ya kukamilisha makusanyo ya kiasi cha **shilingi 25,928,933,010.00** zilizosalia. Kwa msingi huo, Kamati inasisitiza Serikali kuona umuhimu wa kupanga malengo ya makusanyo yanayoendana na uwezo wa makusanyo.

2.2.2 Makusanyo ya Maduhuli kwa Sekta ya Mifugo

Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2021/2022 **Sekta ya Mifugo – Fungu 99** ilipangiwa kukusanya jumla ya **shilingi 50,000,000,000.00** zitakazotokana na vyanzo mbalimbali vya mapato kama vilivyoainishwa kwenye hotuba ya Waziri. Hadi kufikia Februari, 2022 Wizara ilikuwa imekusanya jumla ya shilingi **18,441,137,310.47** sawa na **asilimia 36.88** ya lengo la makusanyo ya Mwaka wa Fedha 2021/2022.

Mheshimiwa Spika, uchambuzi wa Kamati umebaini kuwa wakati wa kipindi kama hiki walipaswa wawe wamefikia lengo la **asilimia 75** ya lengo lililokusudiwa, kulingana na makadirio yaliyowekwa kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022. Kupungua kwa Makusanyo ya Maduhuli ya Serikali kwa mwaka unaomalizika kumetokana na sababu mbalimbali ikiwemo janga la ugonjwa wa UVIKO -19.

2.2.3 Upatikanaji wa fedha na Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo

Mheshimiwa Spika, kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022, Wizara ya Mifugo na Uvuvi ilitekeleza Miradi ya Maendeleo iliyotengewa jumla ya **shilingi 116,016,107,000.00** kwa mchanganuo ufuatao: -

- a)** Sekta ya Uvuvi (Fungu 64) ilitengewa **shilingi 99,144,366,000.00** na
- b)** Sekta ya Mifugo (Fungu 99) ilitengewa **shilingi 16,871,741,000.00**.

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia masharti ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Kamati ilifanya ziara katika mikoa ya Pwani na Dar es Salaam kwa kukagua miradi iliyokuwa vipaumbele vya Wizara. Kwa sababu ya ufinyu wa muda, Kamati ilikagua miradi miwili inayotekelezwa na Sekta ya Mifugo na mradi mwingine unaotekelezwa na Sekta ya Uvuvi kama ifuatavyo: -

- i) Ujenzi wa bwawa la kuvuna na kuhifadhi maji unaotekelezwa eneo la Chamakweza katika Wilaya ya Chalinze mkoani Pwani; na
- ii) Ukarabati wa Makao Makuu ya Shirika la Uvuvi Tanzania (TAFICO) ulioko jiji la Dar es Salaam katika Wilaya ya Kigamboni. Ufafanuzi wa Miradi ya Maendeleo iliyotengewa fedha na kukaguliwa ni kama ifuatavyo: -

2.2.3.1 Mradi wa Ujenzi wa Bwawa la Chamakweza

Mheshimiwa Spika, mradi wa ujenzi wa bwawa la Chamakweza unalenga kuhudumia wafugaji wa vijiji vitatu vyenye jumla ya **mifugo 104,849** kwa lengo la kuhakikisha upatikanaji wa uhakika wa maji kwa ajili ya kunywesha mifugo. Aidha, kukamilika kwa mradi huu kunalenga kuondoa

migogoro ya muda mrefu baina ya wafugaji na watumiaji wengine wa ardhi hususan wakati wa kiangazi. Taarifa ya Wizara ilionyesha utekelezaji wa mradi huu umekamilika kwa **asilimia 100** na kugharimu kiasi cha **shilingi 671,479,519.20**.

2.2.3.2 Ukarabati wa Makao Makuu ya Shirika la Uvuvi Tanzania (TAFICO)

Mheshimiwa Spika, mradi wa ukarabati wa Makao Makuu ya Shirika la Uvuvi Tanzania (TAFICO) unalenga kutimiza azma ya Serikali ya kufufua Shirika hili kwa ajili ya kuboresha shughuli za Uvuvi wa Bahari Kuu. Utekelezaji wa mradi huu unagharimu shilingi **172,864,170.00** na ulitarajiwa kukamilika mwezi Aprili, 2022. Taarifa ya Wizara ilieleza kuwa, utekelezaji wa mradi huu umefikia **asilimia 82**.

2.3 Yatokanayo na Ukaguzi wa Miradi

Mheshimiwa Spika, kutokana na ziara za ukaguzi wa miradi ya maendeleo, Kamati imebaini kwamba;

- i) Hakuna utaratibu rasmi uliowekwa wa namna bora ya ushirikishwaji jamii katika miradi inayojengwa na wakandarasi tofauti na ile inayojengwa kwa utaratibu wa *force account* na hivyo kupelekea changamoto katika utekelezaji wa baadhi ya miradi. Mfano ni ujenzi wa bwawa la Chamakweza;
- ii) Gharama zilizotumika kutekeleza ujenzi wa bwawa la Chamakweza haziendani na thamani ya fedha iliyotumika kwenye utekelezaji wa mradi huu;
- iii) Bajeti inayoidhinishwa na kutolewa kuboresha Shirika la Uvuvi Tanzania (TAFICO) haikidhi mahitaji na majukumu ya Shirika hilo katika kuwezesha nchi yetu

kunufaika na Uvuvi wa Ukanda wa Uchumi wa Bahari (EEZ) na Bahari Kuu;

2.4 Upatikanaji wa fedha za Matumizi ya Kawaida na Maendeleo

Mheshimiwa Spika, kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022 Sekta ya Uvuvi ilitengewa jumla ya **shilingi 161,350,047,000.00** kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na Kutekeleza Miradi ya Maendeleo kama ilivyofafanuliwa kwenye **Kielelezo Na.1**. Aidha, jedwali hili pia linaonyesha hali ya upatikanaji wa fedha hadi kufikia kipindi cha robo ya tatu ya mwaka wa fedha katika utekelezaji wa bajeti.

Kielelezo Na. 1:

Ulinganisho wa Bajeti iliyoidhinishwa kwa Sekta ya Uvuvi na kiasi cha Fedha kilichopokelewa hadi Februari, 2022

BAJETI ILIYOIDHINISHWA		UPATIKANAJI WA FEDHA HADI FEBRUARI 2022		
Kawaida	22,205,681,000.00	Kawaida	15,241,068,263.26	69%
Maendeleo	99,144,366,000.00	Maendeleo	3,217,386,249.00	3.3%
Jumla	112,350,047,000.00	Jumla	18,458,454,512.26	11.4

Chanzo: Uchambuzi wa Randama ya Sekta ya Uvuvi - Fungu 64

Mheshimiwa Spika, matokeo ya uchambuzi yanaonesha kuwa

- i) Fedha ya Matumizi ya Kawaida iliyopokelewa hadi kufikia mwezi Februari, 2022 ni **asilimia 69** ya bajeti iliyoidhinishwa na Bunge. Upatikanaji wa fedha za Matumizi ya Kawaida unaonesha mwenendo wa kuridhisha na hivyo kufanikisha utekelezaji wa majukumu ya Wizara.
- ii) Fedha za matumizi ya maendeleo zinazotengwa ni kidogo ikilinganishwa na rasilimali nyingi zilizopo kwenye Eneo la Bahari, Maziwa na Mito. Pamoja na kiasi kidogo kilichotengwa bado kiasi kilichoidhinishwa na Bunge na

kutolewa na Serikali ni kidogo ambapo hadi mwezi Februari, 2022 Fedha za Maendeleo zilizotolewa zilikuwa **asilimia 3.3** tu.

Kielelezo Na. 2:

Ulinganisho wa Bajeti ya Matumizi ya Kawaida na Miradi ya Maendeleo na kiasi cha Fedha kilichotolewa – Kwa Sekta ya Mifugo

BAJETI ILIYOIDHINISHWA			UPATIKANAJI WA FEDHA HADI FEBRUARI 2022		
Mchanganuo	Kiasi	%	Mchanganuo	Kiasi	%
Kawaida	30,973,208,810.00	65	Kawaida	20,047,331,851.73	65
Maendeleo	16,871,741,000.00	35	Maendeleo	5,376,919,278	32
Jumla	47,844,949,810.00	100	Jumla	25,424,251,129.73	53

Chanzo: Uchambuzi wa Randama ya Sekta ya Mifugo - Fungu 99

Mheshimiwa Spika, matokeo ya uchambuzi yanaonesha kuwa;

- i) Jumla ya kiasi cha fedha kilichopokelewa hadi kufikia Februari, 2022 ni **asilimia 53** ya bajeti iliyoidhinishwa na Bunge, jambo ambalo si mwenendo wa kuridhisha katika upatikanaji wa fedha.
- ii) Fedha zilizotolewa kwa ajili ya utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo ni **asilimia 32** tu, kiasi ambacho ni pungufu ya **asilimia 68** ya fedha zilizotolewa kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo.

Mheshimiwa Spika, kutokana na takwimu hizo, Kamati inashauri utoaji wa fedha za Matumizi ya Kawaida ni vyema ukaendana na utoaji wa fedha za kutekeleza Miradi ya Maendeleo kwa kuwa fedha za Matumizi ya Kawaida zinazotengwa, pamoja na mambo mengine, kuwezesha Watendaji kufuatilia Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo. Hivyo kama hakuna uwiano wa utoaji fedha, upo uwezekano wa

Watendaji kupata ujira pasipo kutekeleza majukumu yao kikamilifu. Kwa mfano; upatikanaji wa fedha kwa ajili ya kugharamia Matumizi ya Kawaida hadi kufikia mwezi Februari, 2022 ulikuwa ni **asilimia 65** wakati upatikanaji wa fedha za kugharamia Miradi ya Maendeleo kwa kipindi kama hicho ulifikia **asilimia 32** tu.

2.5 Uzingatiaji wa Ushauri wa Kamati

Mheshimiwa Spika, wakati wa kupitia na kuidhinisha Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022, Kamati ilishauri kuhusu mambo mbalimbali. Naomba kulijulisha Bunge lako Tukufu kuwa, Taarifa ya Mtoa hoja ilionesha kwamba, Serikali imezingatia sehemu kubwa ya Ushauri. Mfano wa Ushauri wa Kamati uliozingatiwa ni kuhusu kuongeza uwekezaji kwenye Sekta ya Mifugo.

Mheshimiwa Spika, Taarifa za utekelezaji zilionesha Serikali imeongeza bajeti ya Sekta ya Mifugo kutoka **shilingi bilioni 38.9** Mwaka 2020/2021 hadi **shilingi bilioni 47.8** Mwaka 2021/2022. Aidha, kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023 Serikali imeendelea kuongeza bajeti na kufikia **shilingi bilioni 92**.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa ushauri ambao utekelezaji wake bado una sua sua ni ushauri uliohusu Sekta ya Uvuvi ambapo, Kamati ilishauri Serikali iharakishe ujenzi wa bandari ya uvuvi katika eneo la Kilwa Masoko mkoani Lindi.

Kamati ilitoa ushauri huo kwa kuzingatia kuwa, ujenzi wa bandari ya uvuvi ndio njia pekee itakayowezesha nchi yetu kunufaika na Uchumi wa Buluu kwa kutumia kikamilifu rasilimali zilizopo kwenye bahari, maziwa, mito, mabwawa na vyanzo vingine vya maji ili kuwezesha rasilimali hizo kuchangia

ukuaji wa uchumi, kuboresha maisha ya jamii, kuongeza ajira, kuongeza uwekezaji kwenye viwanda vya kuchakata samaki na mazao yake katika mnyororo wa thamani.

Mheshimiwa Spika, pamoja na kuwa, kwa kiasi kikubwa Serikali imezingatia maoni na ushauri uliotolewa, Kamati ina maoni kuwa bado kuna umuhimu wa kuendelea kuzingatia ushauri ambao haujafanyiwa kazi na hakuna sababu za msingi za kutouzingatia.

2.6 Makadirio ya Maduhuli na Matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023

Mheshimiwa Spika, kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023, Wizara ya Mifugo na Uvuvi imekadiriwa kukusanya maduhuli na kutengewa Bajeti ya Matumizi ya Kawaida na Matumizi ya Maendeleo. Naomba kulijulisha Bunge lako tukufu kuwa, Kamati ilifanya uchambuzi kwa kulinganisha na bajeti inayomalizika. Uchanganuzi wa Maduhuli na Makadirio ya Matumizi hayo ni kama ifuatavyo: -

2.6.1 Makadirio ya Maduhuli

Mheshimiwa Spika, mtoa hoja alieleza kuwa, jumla ya **shilingi 120,100,000,000.00** zinakadiriwa kukusanywa na Wizara ya Mifugo na Uvuvi kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023. Kiasi hicho ni ongezeko la **asilimia 20** ikilinganishwa na lengo la maduhuli kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022. Mchanganuo wa makadirio hayo unaoneshwa katika **Kielelezo Na. 3.**

Kielelezo Na. 3:

Mchanganuo wa Makadirio ya Maduhuli kwa Mwaka 2022/2023 ikilinganishwa na Mwaka 2021/2022

Na	Sekta	Makadirio ya Maduhuli kwa mwaka 2021/2022	% jumla kwa wizara	Makadirio kwa mwaka 2022/2023	Ongezeko	Ongezeko kwa Asilimia
1.	SEKTA YA MIFUGO	50,000,000,000.00	55.55	60,100,000,000.00	10,000,000,000.00	20.00
2.	SEKTA YA UVUVI	40,000,000,000.00	44.44	60,000,000,000.00	20,000,000,000.00	66.66
JUMLA		90,000,000,000.00		120,100,000,000.00	30,000,000,000.00	33.33

Chanzo: Randama za Fungu 99 na Fungu 64

Mheshimiwa Spika, uchambuzi umeonesha kwamba;

(a) Makadirio ya Maduhuli ya Sekta ya Mifugo kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023 yameongezeka kwa **asilimia 33.33** ikilinganishwa na lengo la makusanyo kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022.

(b) Kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023 Sekta ya Uvuvi imeongezewa Ukusanyaji wa Maduhuli kwa zaidi ya **asilimia 66.66** wakati mwenendo wa Ukusanyaji wa Maduhuli kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022 kwa kipindi cha robo ya tatu ya utekelezaji wa bajeti ulifikia **asilimia 35** tu.

Mheshimiwa Spika, ni matarajio ya Kamati kwamba, kutokana na ongezeko la bajeti kwenye sekta zote mbili, lengo la makusanyo litafikiwa.

2.6.2 Uchambuzi wa Matumizi ya Kawaida

Mheshimiwa Spika, kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023, Wizara ya Mifugo na Uvuvi wanakadiria kutumia **shilingi 86,916,508,000.00** kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida. Uchambuzi umeonesha kuwa, katika bajeti ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi kuna ongezeko la bajeti ya Matumizi ya

Kawaida kwa **asilimia 132.15** ikilinganishwa na bajeti ya Mwaka wa Fedha 2021/2022.

Kielelezo Na. 4:

Makadirio ya Matumizi ya Kawaida kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022 ikilinganishwa na Mwaka wa Fedha 2022/2023

Na.	TAASISI	MAKADIRIO KWA MWAKA 2021/2022	MAKADIRIO KWA MWAKA 2022/2023	ASILIMIA KATIKA ONGEZEKO
1.	SEKTA YA MIFUGO	30,973,208,810.00	46,488,725,000.00	50.09
2.	SEKTA YA UVUVI	22,205,681,000.00	40,427,783,000.00	82.06
JUMLA		53,178,889,810.00	86,916,508,000.00	63.44

Chanzo: Randama za Fungu 99 na Fungu 64

Mheshimiwa Spika, takwimu hizi zinadhihirisha kuwa uendeshaji wa shughuli za Wizara ya Mifugo na Uvuvi zimeongezewa msukumo katika bajeti. Hata hivyo, kiasi cha bajeti kilichoongezwa ni kidogo ikilinganishwa na majukumu makubwa iliyonayo Wizara katika kuhakikisha tija inaongezeka kwa kuimarisha sekta za Mifugo na Uvuvi.

Kwa upande wa bajeti ya Matumizi ya Kawaida, Kamati imejiridhisha kuwa makadirio ya sehemu hii ya bajeti yanaendana na utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo, jambo la muhimu ni Serikali kuhakikisha upatikanaji wa fedha unatolewa kulingana na mahitaji ili Wizara iweze kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi.

2.6.3 Makadirio ya Matumizi kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo

Mheshimiwa Spika, Makadirio ya Matumizi kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo yamefafanuliwa katika kielelezo Na. 5

Kielelezo Na. 5:

Makadirio ya Bajeti ya Maendeleo kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022 ikilinganishwa na Mwaka wa Fedha 2022/2023

Na	TAASISI	MAKADIRIO KWA MWAKA 2021/2022	MAKADIRIO KWA MWAKA 2022/2023	ASILIMIA KATIKA ONGEZEKO
1.	SEKTA YA MIFUGO	16,871,741,000.00	92,050,824,000.00	92.4%
2.	SEKTA YA UVUVI	99,144,366,000.00	176,106,544,836.00	45.1%
JUMLA		116,016,107,000.00	286,157,368,836.00	58.5%

Chanzo: Randama za Fungu 99 na Fungu 64

Mheshimiwa Spika, uchambuzi wa jumla unaonesha kwamba;

- Bajeti ya Maendeleo ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi imeongezeka kwa **asilimia 58.5** ikilinganishwa na bajeti iliyoidhinishwa Mwaka wa Fedha 2021/2022;
- Tafsiri ya ongezeko hili ni kuwa Sekta ya Mifugo itapunguza tatizo la upatikanaji wa malisho na maji kwa ajili ya mifugo na hivyo kupunguza vifo vya mifugo kutokana na uhaba wa maji na malisho;
- Kwa upande wa Sekta ya Uvuvi inatarajiwa kuongezeka kwa upatikanaji wa samaki kutokana na kuongezeka kwa uwezo na uelewa wa wavuvi kuhusu ukuzaji viumbe kwenye maji; na
- Ili Wizara iweze kutekeleza majukumu yake kikamilifu, kwa mwaka inahitaji **shilingi 950,000,000,000.00**

ikilinganishwa na bajeti iliyotengwa kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023 ya ambayo ni **shilingi 268,157,368,836.00.**

- e) Kiasi cha fedha kilichotengwa kwa Bajeti ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi ni sawa na **asilimia 0.62** ya bajeti ya Taifa ambayo ni **shilingi 41,063,915,287,000.00.**

Mheshimiwa Spika, kwa uchambuzi huo ni wazi kutakuwa na ongezeko kwa kipato cha wavuvi na wafugaji, kuongezeka kwa ajira, kuongezeka kwa mapato ya Serikali na fedha za kigeni kutokana na mauzo ya bidhaa za mifugo na uvuvi nje ya nchi.

SEHEMU YA TATU

3.0 MAONI NA USHAURI WA KAMATI

Mheshimiwa Spika, kutokana na uchambuzi wa Kamati, ushauri kuhusu maombi ya fedha kwa Wizara ya Mifugo na Uvuvi ni kama ifuatavyo:

3.1 Ushauri wa Jumla

Kwa sababu sehemu kubwa ya ongezeko la bajeti limetokana na fedha za ndani na mikopo kutoka nje, Kamati inashauri Wizara kutekeleza yafuatayo:-

- a) Kwa kuwa lengo la Serikali ni kuongeza tija katika uzalishaji, ni muhimu kwa Watumishi wa Serikali kuzingatia nidhamu kwenye matumizi ya fedha kwa kupunguza matumizi yasiyo ya lazima na kujielekeza kwenye mipango inayotekelezeka ili kuleta maendeleo kwa wafugaji na wavuvi;
- b) Upo umuhimu kwa Wizara ya Fedha kuipelekea Wizara nyongeza ya fedha za bajeti mapema.
- c) Utekelezaji wa Mpango wa bajeti ya Wizara uzingatie umuhimu wa kutatua changamoto zinazoikabili nchi yetu na Dunia kwa ujumla ikiwemo tatizo la uhaba wa chakula, matatizo ya mabadiliko ya tabianchi na ukosefu wa ajira kwa vijana

3.2 Sekta ya Mifugo

- i) Kuongeza bajeti kwa ajili ya maeneo ya malisho ili kusaidia upatikanaji wa uhakika wa chakula cha mifugo na hivyo kuongeza thamani ya mifugo yetu kwenye ushindani wa soko.
- ii) Kutokana na umuhimu wa vitalu katika kuzalisha mifugo bora, zoezi la kupangisha vitalu lizingatie manufaa ya

kufuga kisasa badala ya kuchunga. Aidha, Kamati inashauri Wizara ifanyie kazi changamoto za ugawaji vitalu.

- iii)** Pamoja na kwamba, sehemu ya nyongeza ya bajeti itaelekezwa kwenye ukarabati wa malambo, Kamati inashauri kiasi kikubwa cha fedha hiyo kielekezwe kwenye ujenzi wa malambo mapya hususani kwenye maeneo ya wafugaji yanayoathirika na ukame mara kwa mara.
- iv)** Ili kupunguza migogoro ya wakulima na wafugaji inayotokana na wafugaji kuhamahama kutafuta malisho, Kamati inashauri Wizara ya Mifugo na Uvuvi kushirikiana na Wizara ya Ardhi, kuandaa utaratibu wa kumilikisha wafugaji ardhi.
- v)** Ili kulinda, kuimarisha na kuvisaidia viwanda vya ndani kuongeza uzalishaji wa maziwa na kushindana kikamilifu kwenye soko, Kamati inashauri Serikali iondoe tozo kwenye uzalishaji wa maziwa yanayozalishwa nchini.

3.3 Sekta ya Uvuvi

- i) Mikopo ya vijana inayotolewa na Halmashauri itumike kuwapatia vijana mikopo na elimu kuhusu mbinu bora za ufugaji samaki kwenye vizimba na mabwawa ili kupunguza utegemezi kwenye uvuvi wa maji ya asili.
- ii) Kuhamasisha sekta binafsi kushiriki kikamilifu kuanzisha viwanda vya kuchakata mazao ya samaki ikiwa ni pamoja na kuboresha mazingira ya kufanya biashara.
- iii) Biashara ya mwani inakua kwa kasi na inatekelezwa na Wanawake, Wizara iandae mpango wa kuwaelimisha na kuwawezesha wakulima wa mwani mbinu bora za kilimo hicho.

- iv) Ili kuimarisha biashara ya samaki nje ya nchi, viwanja vya ndege vijenge miundombinu ya kupozea (*cold rooms facilities*) kwa ajili ya kuhifadhi mazao ya samaki.
- v) Vituo vya barafu vijengwe kwenye maeneo yote yanayozalisha samaki kwa wingi.
- vi) Wizara ihakikishe kwamba viwanda vya kuchakata mazao ya samaki vinavyojengwa nchini vinapata malighafi ya kutosha.

SEHEMU YA NNE

4.0 HITIMISHO

4.1 Maelezo ya Kuhitimisha

Mheshimiwa Spika, kama inavyofahamika, sekta za mifugo na uvuvi ni sekta za uzalishaji ambazo ni muhimu katika kukuza uchumi wa Taifa na kuleta msukumo kwenye ukuaji wa sekta ya viwanda. Ukuaji wa sekta hizi una umuhimu mkubwa katika kuimarisha biashara za mazao haya ndani na nje ya nchi na kufanikisha utelezaji wa Dira ya Maendeleo ya Taifa (2025), Malengo ya Maendeleo Endelevu na utekelezaji wa Ilani ya Uchaguzi ya CCM ya mwaka 2020- 2025.

Mheshimiwa Spika, Sekta ya Mifugo inachangia **asilimia 27** ya pato la Sekta ya Kilimo ambapo **asilimia 40** ya pato hilo inatokana na uzalishaji wa nyama ya ng'ombe, tasnia ya maziwa na uzalishaji wa mbuzi, kondoo na kuku. Vilevile, Sekta ya Uvuvi inachangia takribani **asilimia 1.7** ya pato la Taifa, inatoa ajira kwa wataanzania takribani **milioni 4.5**, na kuchangia fedha za kigeni, kipato, chakula na lishe na huchangia **asilimia 30** ya protini inayotokana na mazao ya wanyama.

Mheshimiwa Spika, kwa msingi huo, Wizara ya Mifugo na Uvuvi endapo itapewa fedha kwa ajili kufanya uwekezaji kikamilifu na kutumia vizuri rasilimali nyingi zilizopo nchini, Wizara hii ina uwezo wa kufanikisha mipango mbalimbali ya Serikali na kutengeneza faida ikilinganishwa na gharama zitakazowekezwa.

4.2 Shukurani

Mheshimiwa Spika, naomba kutumia fursa hii kuwashukuru kwa dhati Wajumbe wa Kamati ya Bunge ya Kilimo, Mifugo na Maji, kwa ushirikiano na jinsi walivyojitoa kikamilifu katika kipindi chote cha uchambuzi wa bajeti ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi. Kutokana na umuhimu wao natamani kuwatambua Wajumbe wa Kamati kwa kuwataja majina yao. Hata hivyo, kwa kuzingatia ufinyu wa muda naomba majina yao yaingizwe kwenye Kumbukumbu za Taarifa Rasmi za Bunge (*Hansard*). Majina ya Wajumbe hao ni haya yafuatayo:

1. Mhe. Dkt. Christine G. Ishengoma, Mb	-	Mwenyekiti
2. Mhe. Athuman A. Maige, Mb	-	M/Mwenyekiti
3. Mhe. Job Yustino Ndugai, Mb	-	Mjumbe
4. Mhe. Dkt. Blz. Bashiru Ally Kakurwa, Mb	-	Mjumbe
5. Mhe. Prof. Sospeter M. Muhongo, Mb	-	Mjumbe
6. Mhe. Deo Kasenyenda Sanga, Mb	-	Mjumbe
7. Mhe. Christopher Ole Sendeka, Mb	-	Mjumbe
8. Mhe. Prof. Partrick A. Ndakidemi, Mb	-	Mjumbe
9. Mhe. Charles John Mwijage, Mb	-	Mjumbe
10. Mhe. Munde Tambwe Abdallah, Mb	-	Mjumbe
11. Mhe. Livingstone Joseph Lusinde, Mb	-	Mjumbe
12. Mhe. Dkt. Rita Enespher Kabati, Mb	-	Mjumbe
13. Mhe. Anna Richard Lupembe, Mb	-	Mjumbe
14. Mhe. Khadija Hassan Aboud, Mb	-	Mjumbe
15. Mhe. Kunti Yusuph Majala, Mb	-	Mjumbe
16. Mhe. Janejelly James Ntate, Mb	-	Mjumbe
17. Mhe. Mrisho Mashaka Gambo, Mb	-	Mjumbe
18. Mhe. Tumaini Brcyceson Mageessa, Mb	-	Mjumbe
19. Mhe. Jackson Gidion Kiswaga, Mb	-	Mjumbe
20. Mhe. Benaya Liuka Kapinga, Mb	-	Mjumbe

21. Mhe. Furaha Ntego Matondo, Mb	-	Mjumbe
22. Mhe. Yahya Ali Khamis, Mb	-	Mjumbe
23. Mhe. Mohamed Suleiman Omar, Mb	-	Mjumbe
24. Mhe. Michael Mwita Kembaki, Mb	-	Mjumbe
25. Mhe. Yustina Arcadius Rahhi, Mb	-	Mjumbe
26. Mhe. Prof. Shukrani Elisha Many	-	Mjumbe
27. Mhe. Emmanuel Peter Cherehani, Mb	-	Mjumbe

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Wajumbe wa Kamati napenda kumshukuru na kumpongeza Mheshimiwa Rais Samia Suluhu Hassan kwa kutambua umuhimu wa sekta hizi na kuziongezea bajeti.

Mheshimiwa Spika, nitumie fursa hii kumshukuru Waziri wa Mifugo na Uvuvi, Mhe. Mashimba Ndaki (Mb) kwa ushirikiano mkubwa kwa Kamati ambao umechangia kwa sehemu kubwa kuiwezesha Kamati kutekeleza majukumu yake.

Nawashukuru pia watendaji wote wa Wizara ya Mifugo na Uvuvi wakiongozwa na Katibu Mkuu - Mifugo Ndugu Tixon Nzunda na Katibu Mkuu – Uvuvi Ndugu Rashidi Tamatama kwa ushirikiano waliutoa kwa Kamati. Shukrani za Kamati ziwaendee pia Watendaji wa Taasisi zilizo chini ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi, kwa mipango madhubuti ya kuhakikisha Sekta za Mifugo na Uvuvi zinakuwa endelevu na zenye tija, kuchangia uchumi wa viwanda, kuinua kipato cha wafugaji na wavuvi pamoja na kuchaingia kikamilifu katika malighafi ya viwanda na hivyo kuinua pato la Taifa.

Mheshimiwa Spika, kwa namna ya pekee nakushukuru wewe binafsi, naibu Spika, na Wenyeviti wa Bunge kwa namna mnavyotuongoza na kuliwezesha Bunge kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi. Aidha, namshukuru pia Katibu wa Bunge Ndg. Nenelewa Mwihambi, Mkurugenzi wa Idara ya Kamati za Bunge Ndg. Athuman Hussein, Kaimu Mkurugenzi Msaidizi wa Kamati za Bunge Ndg. Dickson Bisile, Makatibu wa Kamati Ndg. Rachel Nyega na Ndg. Eunice Shirima, wakisaidiwa na Ndg. Waziri Kizingiti, kwa kuratibu vyema shughuli za Kamati ikiwa ni pamoja na kukamilisha maandalizi ya Taarifa hii kwa wakati.

Mheshimiwa Spika, baada ya maelezo hayo, sasa naliomba Bunge lako Tukufu likubali kuidhinisha Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi, kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023, kama yalivyowasilishwa na mtoa hoja muda mfupi uliopita.

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha na ninaunga mkono hoja.

Dkt. Christine Gabriel Ishengoma (Mb)

MWENYEKITI

KAMATI YA BUNGE YA KILIMO, MIFUGO NA MAJI

25 MEI, 2022